

verk av olika mellanliggande variabler som gör att de blir svåra att urskilja. Dessutom kan det vara att man, som i bokens fall, kanske inte förmår belysa effekterna i deras fulla kraft med hjälp av statistik som sträcker sig fram endast till år 1998. Därför blir också den framtid som författaren spår i historiens backspegel väldigt spekulativ och något allmängiltig, fastän han har helt rätt i att alla välfärdsstaters är unika, inte minst beträffande deras kapacitet att motverka globaliseringen och att man därför kan spå aningen divergerande scenarios för olika länder beroende på vilken välfärdsmodell de anses tillhöra. Frågan kvarstår dock hur pass teoriutvecklande bokens bidrag egentligen är och hur många myter den i själva verket lyckas avliva. Det kan inte stickas under stol med att boken utgör en av de mer koherenta och mångsidiga analyser av sociala utgifter som gjorts, men samtidigt verkar dess resultat mera fungera som en avstämning av vad vi redan visste från tidigare. Trots detta är boken värd att läsa för envar intresserad av komparativ socialpolitik och kan, tack vare sin väl strukturerade helhet och läsarvänlighet, varmt rekommenderas som akademisk kurslitteratur.

Mikael Nygård

Källor

- Alber, Jens & Standing, Guy (2000) Social dumping, catch-up, or convergence? Europe in a comparative global context. *Journal of European Social Policy*, 10 (2), 99-119.
- Pierson, Paul (ed.) (2001) *The New Politics of the Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

Sosiaali- ja terveystalvelujen lyhyt oppimäärä

Heikkilä, Matti & Roos, Milla (toim.) Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2005. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino. 2004, 212 s.

Stakesin julkaisema Sosiaali- ja terveydenhuollon Palvelukatsaus ilmestyy viidennen kerran. Palvelukatsaus jatkaa edeltäjiensä linjoilla, eli kyseessä on raportinomainen tietopaketti sosiaali- ja terveydenhuollon viimeaikaisesta kehityksestä. Edellisten palvelukatsauksien tapaan osa artikkeleista keskittyy kuvailemaan sosiaali- ja terveydenhuollon osa-alueita ja osa vastaavasti tiettyjä vaihtuvia erityiskysymyksiä. Pääpaino on luonnollisesti viimeisimmissä merkittävässä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa kysymyksissä.

Perinteiset neljä palveluiden osaluuetta, joiden kehitystä kirjassa tarkastellaan, ovat lapset ja lapsiperheet, ikääntyneet, mielenterveys- sekä päihdepalvelut. Näiden kohdalla Palvelukatsaukset muodostavatkin eräänlaisen barometrin, jossa uusin versio päivittää edellisten tietoja. Sirpa Taskisen artikkeli Lasten ja lapsiperheiden palvelut on tietopaketti palveluiden määrällisistä muutoksista. Artikkelin antaa lukijalle paljon tilaa tehdä omia päätelmiä lasten ja lapsiperheiden palveluissa tapahtuneiden muutosten merkittävydestä tilastotiedon perusteella. Olennessin viesti tuodaan selkeästi esiin: lasten ja perheiden palveluita ei tulisi ajatella kuluna, vaan investointeina tulevaisuuteen. Sama määrällinen tarkastelunäkökulma löytyy myös Marja Vaaraman, Päivi Voutilaisen ja Sari Kauppisen artikkelista Ikääntyneiden hoivapalvelut. Tar-

kastelussa suoritetaan myös projisointia tulevaisuuteen ja ennakoidaan väestön kehitystä ja palveluiden tarvetta aina vuoteen 2030 saakka. Palvelujen tarjonta suhteessa vanhusväestön määrään on niukentunut, mikä tulevaisuudessa voi aiheuttaa suuria ongelmia väestön ikääntymisen jatkuessa. Pitkäjänteinen kehitystyö hyvän yhteiskunnan saamiseksi kaikenikäisille tulee olemaan keskeinen lähivuosisikymmenten haaste kirjoittajien mukaan.

Kristian Wahlbeckin artikkeli Mielenterveyspalvelut korjaa yleistä väärää käsitystä siitä, että mielenterveyspalvelujen käytön lisääntyminen tarkoittaisi samalla suomalaisten mielenterveyden huonontumista. Artikkelissa tuodaan hyvin esille resurssien puute suhteessa ongelmien laajuuteen. Resurssien niukkuuden syyksi Wahlbeck näkee vanhentuneet asenteet ja arvostukset mielenterveyden ongelmia kohtaan. Yrjö Nuorvalan ja Leena Metson artikkeli Päihdepalvelut kärsii hieman siitä, että käytettävät tilastot ovat ajalta ennen alkoholiverotuksen muutosta. Tosin kuva alkoholin käytöstä ei silti ole kovin lohdullinen: käyttö on kasvanut vuodesta toiseen ennen verotuksen keventämistäkin. Myös huumeiden käyttö oli vuonna 2002 tehdyn päihdetutkimuksen mukaan lisääntynyt. Vuonna 1992 viisi prosenttia 15–69-vuotiaista oli kokeillut jotain laiton huumetta, kun vuonna 2002 luku oli 12 prosenttia. Hoitoon hakeutuminen on madaltunut, mutta silti hoitojärjestelmissä on ongelmia esimerkiksi hoidon koordinoimisessa. Oikeanlaisen avun saaminen riittävän ajoissa vaatii kirjoittajan mukaan palvelujen yhteistyön, työnjaon ja hoitovastuun selkiyttämistä.

Palvelukatsauksen erityisosa-alu-

eita tarkastelevista artikkeleista ensimmäinen on Sari Kauppisen, Tapani Niskasen, Hannu Hämäläisen ja Olli Nylanderin artikkeli Yksityissektori sosiaali- ja terveyspalveluissa. Artikkelitarkastelee millaisia yksityisiä palvelutuottajia Suomessa on, mikä niiden osuus on tuotetuista palveluista sekä mitä tulevaisuus mahdollisesti tuo tullessaan yksityisten ja julkisten palvelutuottajien suhteen. Julkinen sektori kantaa edelleen suurimman vastuun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä, mutta yksityinen palvelutuotanto on vakiintunut osaksi palvelujärjestelmää. Juha Teperin artikkeli Kuka saa terveyspalveluja? nimensä mukaisesti tarkastelee miten oikeudenmukaisuus ja alueellinen sekä sosiaalinen tasa-arvo toteutuvat terveydenhuollon palvelujen kohdentumisessa. Yleinen käsitys terveydenhoitojärjestelmän tasa-arvoisuudesta ei näytä pitävän täysi paikkaansa. Alueellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen vaikuttaa jopa olevan lisääntymässä.

Matti Rimpelä tarkastelee artikkelissaan Ehkäisevä työ terveyskeskuksissa: Mikä on terveydenhuollon tehtävä kansanterveyden edistämässä? terveyskeskusten johtajille tehdyn kyselyn kautta, miten ehkäisevä työ ja terveyden edistäminen toteutuvat terveyskeskuksissa. Mahdollisuudet suunnitelmalliseen toimintaan olivat huolenaihe suurimmassa osassa terveyskeskusjohtajien vastauksissa. Myös terveyden edistäminen ja ehkäisevä työ koetaan enemmän käytännön terveyskeskustyön kuin terveyskeskuksen johtamisen haasteeksi.

Olli Nylanderin artikkeli Hoitoon pääsemisen perusteiden ja enimmäisaikojen uudistus terveydenhuollossa

vuonna 2005 sekä Marja Pajukosken Asiakkaan asema sosiaali- ja terveydenhuollossa – oikeudellinen näkökulma ovat hyvin tiivistettyjä tietopaketteja viimeisimmistä lakimuutoksista ja niiden merkityksistä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Palvelukatsauksen päättää Matti Heikkilän lyhyt puheenvuoro Ohjauksen tarve ja tulevaisuus sosiaali- ja terveydenhuollossa, jossa pohditaan millaisia tapoja sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausjärjestelmän uudistamiselle löytyy. Olennaisin muutos palveluiden ohjauksessa on ollut kohteen vaihtuminen kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköistä palveluita tarvitsevaan asiakkaaseen.

Palvelukatsaus sisältää hyvin paljon asiaa tiivistetyssä muodossa. Tärkeimmät sosiaali- ja terveydenhuollon osat alueet sekä ajankohtaisin keskustelu erityisongelmista tulevat hyvin katetuksi. Palvelukatsauksen artikkeleissa tarjotaan hyvin vähän ratkaisukeinoja havaittuihin ongelmiin. Myös sosiaali- ja terveystalouteen kiinteästi kuuluvaa arvokeskustelua esimerkiksi tuloksellisuudesta, tehokkuudesta, preferoinnista tai asiakkaan näkökulman huomioon ottamisesta käydään melko vähän. Palvelukatsauksen neutraalia lähestymistapaa ei voi kuitenkaan pitää puutteena, vaan lähes päinvastoin, se osoittautuu hyväksi ratkaisuksi. Nyt Palvelukatsaus toimii hyvänä tietolähteenä ja keskustelun taustoittajana, ilman että keskustelulle annettaisiin valmiit suuntaviivat. Sosiaali- ja terveydenhuollolla on edessään monia haasteita, joita Palvelukatsaus tuo esiin. Alan varsinaisella tutkimuksella on tehtävänä ottaa haasteet vastaan ja etsiä niihin ratkaisuja.

Ilpo Airio

Yksilöinä yhteen hiileen

Yeung, Anne Birgitta: Individually together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health. 2004, 164 s. + 106 liites.

Anne Birgitta Yeung tarkastelee kirkkososiologian väitöskirjassaan vapaaehtoistyötä Suomen kirkon sosiaalisessa työssä. Tutkimusta motivoivina tekijöinä ovat olleet havainnot nykyeurooppalaisen eetoksen jännitteistä muutoksen vs. jatkuvuuden, identiteetin etsinnän vs. arjen ja yksilöllisyyden vs. yhteisöllisyyden välillä. Tämän päivän sosiaalisille verkostoille on tunnusomaista traditionaalisten suvun ja muiden lähiyhteisöjen pysyvien suhteiden korvautuminen spontaaneimmilla ja löyhemmillä sidoksilla. Tutkimuksessa analysoidaan individualisoitumisen ja kollektiivisen vapaaehtoistoiminnan kohtaamista kirkon sosiaalisessa työssä.

Tutkimus kohdentuu teoreettisesti kysymykseen riippumattomuudesta ja riippuvuudesta myöhäismodernissa yhteiskunnassa sosiaalisten suhteiden ja uskonnon näkökulmasta tarkasteluna. Näkökulmaa avaavat artikkelit keskittyvät sosiaalisten sidosten, auttamisen, altruismin ja vapaaehtoistoimijoiden motivaation teemoihin. Nämä teemat kiinnittyvät teoreettisiin keskusteluihin sekularisaatiosta, sosiaalisesta pääomasta ja motivaatioteorioista.

Yeungin tutkimus tuo kahdessa mielessä tärkeän lisän suomalaiseen vapaaehtoistyön tutkimukseen. Sisällöllisesti aikaisempi tutkimus ei ole